

اولین کارگاه روش تحقیق مقدماتی

۲۱ و ۲۲ اردیبهشت

کمیته علمی پژوهشی مدیریت پرستاری

انتخاب عنوان

اولین مرحله ی یک تحقیق ..... است.

منابع انتخاب موضوع

- تجارب حرفه ای
- متون علمی و منابع موجود
- نظریه ها
- تعامل با همکاران و دانشجویان
- اولویت های تحقیقاتی

مهم ترین معیار های یک موضوع خوب

- اهمیت و اولویت: مسائلی که به مشکلات عمده و گسترده می پردازند از اهمیت بیشتری برخوردارند.
- قابلیت بررسی به روش علمی
- عملی بودن: در نظر گرفتن زمان، دسترسی به نمونه های پژوهش، همکاری نمونه ها، وجود مشاوران و متخصصین، فراهم بودن تجهیزات و فراهم بودن منابع مالی
- عدم مغایرت با اخلاق پژوهش
- علاقه مندی محقق
- نوآوری

عنوان تحقیق باید موارد زیر را به روشنی نشان دهد:

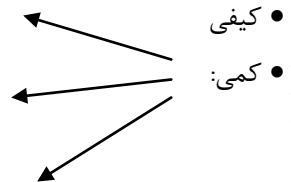
جامعه ی مورد بررسی، متغیرها و مفاهیم مورد بررسی، عنوان تحقیق باید نشان دهنده ی چگونگی انجام تحقیق باشد.

نگارش بیان مسئله

بیان مسئله باید شامل موارد زیر باشد:

- مقدمه
- .....
- مسائلی که در مورد مسئله روشن شده
- چالشها و خلاهایی که در مورد مسئله باقی مانده

انواع روش تحقیق

تحقیقات توصیفی: گزارش آنچه که هست، بدون هیچ گونه مداخله یا استنتاج

تحقیقات تحلیلی: در مطالعه ی تحلیلی پژوهشگر هیچ گونه مداخله یا دستکاری ندارد بلکه

سعی می کند اثر خود به خودی عوامل را روی متغیر های مورد نظر بررسی کند.

تحقیقات تجربی (آزمایشی): محقق به منظور کشف زوایط علت و معلولی یک یا چند گروه را در شرایط خاص قرار می دهد و نتایج را با نتایج گروهی که تحت این شرایط نبوده اند مقایسه می کند.

سه خصوصیت مهم تمقیقات تجربی

- دستکاری یا مداخله
- کنترل از طریق گروه شاهد
- .....

روشهای مختلف گردآوری داده ها شامل:

معیارهای انتخاب روش گردآوری شامل:

- ✓ توجه به خصوصیت، روش و اهداف عملی بودن برای پژوهشگر (پرسنل، مهارت، زمان، وسائل کار، بودجه)
- ✓ عملی بودن برای آزمودنی (ایجاد نگرانی، قابل قبول، عوارض)
- ✓ قابلیت بکارگیری در جامعه پژوهش (اعتماد و اعتبار)
- ✓ ترکیب روشهای گوناگون

مزایا و معایب روش مشاهده:

مزایا: امکان بررسی جزئیات موضوع، امکان آزمودن صحت اطلاعات جمع آوری شده بوسیله

دیگران

معایب: استاندارد کردن و طبقه بندی اطلاعات حاصله دشوار است، نیاز به فرد آموزش

دیده، امکان خطای مشاهده گر، تاثیر حضور مشاهده گر بر پدیده، مشکلات اخلاقی مشاهده

اعمال فرد

انواع مصاحبه:

الف- مصاحبه قابل انعطاف

ب- مصاحبه با استفاده از صورت ثابت سؤالات

مزایا و معایب روش مصاحبه:

مزایا:

- الف-عدم حذف بی سوادان
- رفع ابهام
- صداقت بیشتر

معایب:

- وقت گیر، نیاز به مصاحبه گر، گران ، تحلیل مشکل تر
- محدودیت در جمعیت زیاد
- سوگیری

چرا پرسشنامه؟ مزایا و معایب آن

محاسن: سریع و آسان. عده زیادی را در مدت کوتاهی پوشش میدهد، تقسیم راحت، تجزیه و تحلیل آسان، پاسخگو مخفی می ماند، احتمال صداقت وجود دارد، نیاز به مصاحبه گر ندارد، پاسخگو از نظر زمان تحت فشار نیست .

معایب: عمق مطالب را نمی توان سنجید، بعضی سؤالات را جواب نمی دهد، گاهی گران است، عده ای نمی توانند شرکت کنند، تحلیل سؤالات بی پاسخ مشکل است، اصلاً بعضی سؤالات بصورت کتبی قابل طرح نیست، گاهی عودت پاسخنامه طول می کشد.

نکات کلیدی در ساختن یک پرسشنامه :

ظاهر زیبا و جذاب داشته باشد و از لحاظ دستوری و املائی درست باشد مقدمه ای برانگیزاننده (معرفی ،اهداف) ،راهنمایی برای کاربرد داشته باشد، کو تاه و خلاصه باشد (تکمیل پرسشنامه حد اکثر ۳۰ دقیقه) واندازه هر پرسش ۲۰ لغت و کمتر،سؤالات واضح، روشن ،گویا و بدون ابهام بوده وبه زبان آزمودنی ها نوشته شود،فرم پرسش نامه نظم و ترتیب مناسب داشته باشد،کلیه

متغیرهای مطالعه را پوشش دهد، پاسخها را رالقاء نکند، هر بار فقط یک مفهوم پرسیده شود (دو وجهی نباشد)، از منفی مضاعف و سوالات تودر تو پرهیز شود، بهتر است سوال به شکل مثبت وبدون تورش طرح شود، مقیاس مناسب برای طبقه بندی، اندازه گیری یا سنجش متغیر، پرسش ها از آسان به دشوار تنظیم شوند، از پیش فرض نامطمئن پرهیز شود، زیر نکات مهم خط کشیده شود.

نمونه گیری و معیارهای ورود و خروج

جامعه پژوهش: جامعه به کلیه افرادی اطلاق می شود که اولاً بتوان از بین آنها نمونه گیری کرد و دوماً نتایجی که از مطالعه به دست می آید را بتوان به افراد جامعه تعمیم و نسبت داد. برای مثال در مطالعه ای با هدف " تعیین رضایت شغلی پرستاران شاغل در بیمارستان الزهرا" کلیه پرستاران از هر رده و جنس و با هر سمتی جزو جامعه پژوهشی محسوب می شود. **نمونه:** افرادی از جامعه که در پژوهش شرکت داده می شوند نمونه محسوب می گردند. به عبارتی دیگر اگر مطالعه روی تعدادی از افراد جامعه پژوهش انجام گردد که معرف جامعه باشند نمونه گیری انجام گرفته است.

انواع نمونه گیری :

- **سرشماری:** استفاده از کلیه افراد جامعه ی پژوهشی سرشماری نام دارد. این روش دقیق ولی بسیار وقت گیر و پرهزینه خواهد بود. در نتیجه از نمونه گیری استفاده می گردد.

- **نمونه گیری غیر تصادفی:** اگر افرادی که در مطالعه شرکت داده می شوند آگاهانه و از روی عمد انتخاب شوند نمونه گیری غیر تصادفی خواهد بود. برای مثال اگر در مطالعه ای با هدف " تعیین تاثیر ماساژ بر اضطراب " پرستار فقط از بیماران خود که همکاری خوبی با وی دارند استفاده کند و سایر بیماران آزیته در سایر بخش ها را در مطالعه شرکت ندهد، روش غیر تصادفی را انتخاب کرده است. این روش نمونه گیری راحت و سریع است ولی نتایج آن قابل تعمیم به کل جامعه نمی باشد زیرا همه افراد جامعه شانس برابر برای انتخاب شدن نداشتند. برای حل مشکلات فوق از روش تصادفی استفاده می گردد.

- **نمونه گیری تصادفی:** به روش های زیادی انجام می شود که رایج ترین آنها ذکر گردیده است:

- ✓ **تصادفی ساده:** به تمامی افراد جامعه پژوهش یک عدد اختصاص داده می شود؛ سپس با استفاده از قرعه کشی یا بر اساس اعداد تصادفی ماشین حساب های مهندسی یا با نرم افزارهای خاص افرادی که اعداد آنها انتخاب شده است وارد مطالعه می گردند. این روش در جوامع بزرگ کاربرد ندارد.

- ✓ **تصادفی طبقه ای:** چنانچه افراد جامعه از نظر خصوصیات خاص و یا از نظر جغرافیایی متفاوت و یا پراکنده باشند از این روش استفاده می شود. به نحوی که مناطق و محیط ها تقسیم بندی می شوند و سپس از داخل هر منطقه به نسبت تعداد افراد آن، به صورت تصادفی نمونه گیری انجام می شود. برای مثال در هدف " تعیین میانگین گوشت مصرفی در

غذای روزانه مردم شهر تبریز" ابتدا شهر تبریز به مناطقی که از نظر سطح اقتصادی - اجتماعی متفاوت می باشند تقسیم گردیده و سپس به نسبت تعداد افراد هر منطقه با روش تصادفی ساده نمونه گیری انجام می شود.

معیارهای ورود گروه مطالعه

محقق می بایست قبل از شروع یک تحقیق معیارهای ورود و خروج افراد مورد پژوهش را پس از مرور متون دقیقاً مشخص نمایند. افرادی که برای مطالعه انتخاب می شوند باید دارای یک سری خصوصیت باشند و همچنین فاقد یک سری ویژگی ها که به این خصوصیات معیارهای ورود گفته می شوند. همچنین ممکن است بعضی از ویژگی ها و حالات خاص افراد باعث خروج آنها از مطالعه شوند. به این گونه معیارها، معیارهای خروج می گویند

مثال:

معیارهای ورود

مثال: بیماران مراجعه کننده به درمانگاه های داخلی بیمارستان شهید مدنی که:

۱- بیمار مبتلا به پرفشاری خون خفیف (براساس تعریف WHO) باشد.

۲- سن فرد ۲۵ تا ۴۹ سال باشد.

۳- بیمار ساکن تبریز باشد.

معیارهای خروج

مثال: بیماران فوق در صورت داشتن هر یک از خصوصیات زیر از مطالعه خارج می شوند:

۱- بیمار مبتلا به پرفشاری خون ثانویه باشد.

۲- بیمار سیگاری یا دیابتی یا چاق ($BMI \geq 30$) باشد.

۳- بیمار دچار بیماری ایسکمیک قلب، نارسایی کلیه یا هر نوع بیماری باشد که در اثر عدم کنترل پرفشاری خون تشدید شود.

روایی و پایایی ابزار

اعتبار (روایی) ابزار سنجش

منظور از روایی این است که مقیاس و محتوای ابزار یا سوالات مندرج در ابزار دقیقاً متغیرها و موضوع مورد مطالعه را بسنجد.

پایایی ابزار سنجش

پایایی ابزار به اعتبار، دقت و اعتمادپذیری اشاره دارد.

عواملی که بر پایایی و روایی ابزار سنجش اثر منفی دارند:

- ✓ تعریف نشدن
- ✓ توجه نشدن
- ✓ عدم تجانس
- ✓ تغییر شرایط
- ✓ وضعیت ظاهری
- ✓ عدم تناسب مراحل مختلف

روشهای مختلف روایی و پایایی ابزار

۱) روش دوگانه و موازی

۲) روش مقایسه با معیار

۳) روش پیش آزمون

مهمترین آزمونهای مورد استفاده در تمقیقات بر حسب تعداد گروه های مقایسه و مقیاس

اندازه گیری متغیر وابسته:

ردیف	تعداد گروههای مقایسه	اسمی	رتبه ای	عددی (نسبی یا فاصله ای
۱	یک گروه	نسبت یک جامعه Z	میانہ	t یک جامعه
۲	دو گروه	X2	من ویتنی	T گروه های مستقل
		وابسته	ویلکاکسون	T گروه های زوج
۳	سه گروه یا بیشتر	X2	کروسکال والیس	آنالیز واریانس یکطرفه
		مستقل	فریدمن	آنالیز واریانس تکراری

تعریف هدف

هدف نقطه ای است که محقق قصد رسیدن بدان را دارد تا در آنجا به داوری بپردازد، همان تکرار عنوان تحقیق است که با افعال سنجشی نظیر «تعیین» و «مقایسه» شروع می شود.

فواید نوشتن اهداف تمقیق

- ✓ نیازها و میزان بودجه را مشخص می کند
- ✓ محدوده مورد تمرکز مطالعه شما را تعریف و تعیین می کند.
- ✓ متغیرهایی را که قصد سنجش آنها را دارید، بطور شفاف مشخص می کند.
- ✓ مراحل مختلفی را که با آن سروکار دارید، روشن می کند.
- ✓ دامنه تحقیق را محدودتر می کند.
- ✓ مانع جمع آوری انبوهی از داده‌هایی می شود که اصلا برای کار پژوهشی شما فایده ای ندارند.
- ✓ زمان و مکان را مشخص می کند.
- ✓ طراحی، اجرا و گزارش پایانی براساس هدف کلی تعیین می شوند.

اصول نوشتن اهداف

- اهداف را با استفاده از افعال عملی که برای اندازه گیری و سنجش مناسب هستند بیان نمائید، زیرا بیان اهداف در قالب های قابل اندازه گیری کار مطالعه را ساده تر می سازد. (Measurable)

• اهداف واقع بینانه بیان شوند که تحت شرایط کاری بتوان به آنها دست یافت.

(Realistic)

• اهداف قابل حصول باشند. بدین شکل که مقصود محقق را بطور کامل برساند و توانایی

سنجش موضوع را داشته باشد. (Achievable)

• اهداف به زبانی علمی، روشن، صریح و دقیقاً آنچه تصمیم به انجام آن داریم مشخص

شود. (Specific)

تقسیم بندی اهداف تمقیق

"هدف کلی" که منظور همان موضوع تحقیق است که قصد مشخص نمودن آنرا داریم و به

عبارتی آنچه در پایان مطالعه قصد رسیدن بدان را داریم که معمولاً در یک جمله قابل فهم صریح

و رسا و مختصر بیان می شود که برای خواننده گویا و قابل فهم است.

"اهداف جزئی یا اختصاصی" از تقسیم یا شکستن "هدف کلی" به اجزای کوچکتر بدست می

آیند. اهداف جزئی راه رسیدن به "هدف کلی" را قدم به قدم مشخص می کند.

فرضیه یا سوال تمقیق

حدس و گمانی بخردانه، که محقق در مورد میزان و نحوه ارتباط بین متغیرها قبل از

انجام تحقیق مطرح می کند و ممکن است پس از مطالعه و تحقیق حدس و یا فرضیه

وی تأیید و یا رد شود. به عبارت دیگر فرضیه راه حل پیشنهادی محقق برای مسئله

تحقیق و یا نتیجه آن است. محقق صرفاً "قصد آزمایش فرضیه را دارد نه اثبات آن"،

در تحقیقات توصیفی که صرفاً "به بیان آنچه در جامعه می گذرد پرداخته می شود

نیازی به ارائه فرضیات نیست و از سؤالات مهم برای رسیدن به اهداف استفاده می

شود.

ویژگی های فرضیه

- ✓ فرضیه باید قدرت روشنگری و تبیین داشته باشد، به گونه ای که رابطه بین متغیرها را بیان نماید.
- ✓ فرضیه باید با نظریه و اصل علمی مرتبط باشد.
- ✓ فرضیه باید رابطه مورد انتظار بین پدیده‌ها را بیان کند.
- ✓ فرضیه باید قابل آزمون و سنجش پذیر باشد.
- ✓ فرضیه باید با بدنه دانش موجود سازگاری و همخوانی داشته باشد و در واقع دارای پشتوانه علمی و منطقی باشد
- ✓ فرضیه باید تا حد امکان کوتاه، ساده و به شکل جمله خبری بیان شود.

انواع فرضیه

- فرضیه تحقیق H_1 : research hypothesis : به فرضیه ای گفته می شود که توسط محقق طرح شده است و قصد دارد درستی یا نادرستی آن را مورد بررسی و آزمون قرار دهد. فرضیه‌هایی که ادعا می کنند بین پدیده‌های مورد نظر رابطه، اثر یا تفاوت وجود دارد.
- فرضیه صفر H_0 : null hypothesis : فرضیه صفر را نمی نویسند فقط در تجزیه و تحلیل اطلاعات آن را در نظر می گیرند. فرضیه‌هایی که ادعا می کنند بین پدیده‌های مورد آزمایش رابطه، تفاوت یا اثری وجود ندارد.

نمونه نوشتن فرضیه

- ۱- جهت دار: اگر در انتهای جمله فرضیه از واژه رابطه یا تفاوت وجود دارد استفاده کنیم فرضیه بدون جهت است
- ۲- بدون جهت: اگر جهت تأثیر متغیر مستقل بر وابسته مشخص شود آن را فرضیه ی جهت دار می گوئیم.

پیش فرض (Assumption)

بیانیه‌هایی درباره ویژگی موضوع یا جامعه مورد تحقیق، که درستی و اعتبارشان پذیرفته شده و احتیاجی به استدلال ندارند و مسئله پژوهش و جریان تحقیق بر اساس آنها بنا نهاده شده است.

نگارش پیش فرضها بر چند اصل استوار است:

- ۱) براساس واقعیتها، اصول وقواعد کلی پذیرفته شده نوشته می‌شود.
- ۲) براساس نظریه‌ها یا تئوری‌های موجود
- ۳) بر اساس پژوهش‌های قبلی انجام شده
- ۴) اگر به صورت یک اصل پذیرفته شده و کامل بدیهی است، نیاز به ذکر منبع و ماخذ ندارد، در غیر اینصورت باید کد منبع درج شود.

یادداشت

یادداشت

یادداشت